

Список літератури.

1. Остапенко І. В. Використання медіаконтенту для візуалізації уявлень молоді про майбутнє: виклики війни та євроінтеграція. *Проблеми політичної психології*. 2022. № 25(1). С. 126-141.
2. Остапенко І. В. Особливості використання проективної техніки «колаж» для дослідження уявлень студентської молоді про владні режими. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки: Збірник наукових праць*. 2014. № 2 (23). С. 187–192.
3. Сміт Ентоні Д. *Національна ідентичність*. К.: Основи, 1994. 224 с.
4. Соснюк О. П., Остапенко І. В. Психосемантичні особливості національної та громадянської ідентичності студентської молоді *Український психологічний журнал*. 2017. №2 (4). С. 164-176.
5. Соснюк О. П. Психосемантична інтерпретація візуальних образів у прикладних дослідженнях. *Наука і освіта*. 2012. № 9. С. 201–205.
6. Hall E. T. *Hidden Differences: Studies in International Communication*. Hamburg: Grunder & Jahr, 1990. 172 p.
7. Highfield, T., Leaver, T. Instagrammatics and digital methods: Studying visual social media, from selfies and GIFs to memes and emoji. *Communication Research and Practice*. 2016. № 2(1). С. 47–62.
8. Wodak R., Rudolf de Cillia, Martin Reisigl, Karin Liebhart *The Discursive Construction of National Identity*. Edinburgh: EUP. 2009. 288 p.

Охріменко З. В., м. Київ

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ ЯК СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКИХ КОМПЕТЕНЦІЙ УЧНІВ ЗЗСО

Анотація. У статті, актуалізована проблема формування особистості, готової активно включитися в різноманітні процеси державотворення в умовах воєнного і повоєнного стану. Обґрунтовано, що шкільна профорієнтація є системою яка допоможе учню розвивати свій потенціал і бути активним громадянином, патріотом своєї країни.

Ключові слова: громадянська компетентність, професійно-трудова компетентність, профорієнтація, професійне самовизначення, патріотизм

Abstract. In the article, the problem of the formation of a personality, ready to actively participate in various processes of state formation in the conditions of war and post-war conditions, is updated. It is substantiated that school career guidance is a system that will help the student develop his potential and be an active citizen, patriot of his country.

Key words: civic competence, professional and labor competence, career guidance, professional self-determination, patriotism.

В умовах воєнного стану України надзвичайно гостро проявилися проблеми пов'язані з формальним ставленням до формування патріотизму в Україні протягом трьох останніх десятиліть. Як результат, в умовах незалежної України виростало ціле покоління молодих людей, яким притаманні проросійські погляди, колабораціонізм, споживацьке ставлення до суспільства, неповага до прав і свобод інших. На жаль, події останнього року в Україні виявили також

значні розбіжності в ціннісних орієнтаціях і дорослого населення: активній патріотичній позиції протистоїть пасивність, меншовартість, споживацтво. Таким чином перед системою сучасної освіти стоїть проблема формування особистості, готової активно включитися в різноманітні процеси державотворення в умовах воєнного і повоєнного стану.

Відповідно до вимог НУШ громадянська компетентність відноситься до ключових компетентностей, які визначені як орієнтири для виявлення результативності освітнього процесу. Ключовою метою громадянської компетентності є: виховання особистості свідомого патріота, громадянина, професіонала, свідомість і спосіб мислення якої спрямовані на саморозвиток та розвиток демократичного громадянського суспільства в Україні. Отже, формування громадянина реалізується через можливість діяти, відчувати задоволення від соціальної значущості для інших результатів своєї діяльності.

Однією з складових громадянської компетентності є професійно-трудова компетентність. Професійно-трудова компетентність визначається як здатність і готовність особистості до продуктивної трудової діяльності, пов'язаної з професійними обов'язками, набуття нових професійних навичок, здатність і готовність підвищувати свою професійну кваліфікацію, оволодівати й суміжними й новими напрямками діяльності [4].

Таким чином, надзвичайно важливо створити належні умови для формування громадянських компетентностей в умовах освітньої діяльності закладів загальної середньої освіти.

На нашу думку, саме система шкільної профорієнтації має всі необхідні інструменти для формування зазначеної компетентності. Так, професійна орієнтація є системою, яка покликана забезпечити умови для усвідомлення людиною свого ставлення до себе, як суб'єкта майбутньої професійної праці та поведінки, що передбачало здійснення нею розгорнутого в часі й відносно самостійного пошуку професій з урахуванням передусім, власних інтересів і можливостей, а лише згодом кон'юнктури ринку праці. За такого підходу сучасна професійна орієнтація є комплексною науково-обґрунтованою

системою форм, методів та засобів, спрямованих на забезпечення допомоги особистості в активному, свідомому професійному самовизначенні та трудовому становленні [5].

Актуальною темою в сучасній системі професійної орієнтації залишається активізація професійного самовизначення на основі особистісно-орієнтованого підходу. За особистісно-орієнтованим підходом, процес професійного самовизначення детермінований внутрішніми психологічними чинниками, які спрямовані на вирішення особистісних протиріч суб'єкта професійного вибору та вимог обраної професії, при цьому особистісні аспекти відіграють провідну роль у професійному самовизначенні. На думку О. Вітківської, профорієнтація може мати успіх лише за умови неформального, суб'єктного, особистісного підходу до проблем кожної молодої людини. Орієнтуючий, коректуючий, скеровуючий підходи до профорієнтації мають все більше поступаються місцем розвивальному, активізуючому та діалогічному підходам [2, с. 43].

Значний вплив на профорієнтаційну систему останнім часом має компетентнісний підхід. Для формування теоретичних основ відповідного профорієнтаційного супроводу (В. Лозовецька) має бути особистісно-орієнтований та компетентнісно-діяльнісний підходи, які передбачають професійний саморозвиток особистості на засадах самостійного вибору певної професії із подальшим професійним становленням та системним професійним зростанням в опануванні додатковими кваліфікаціями і компетенціями [3]. У цьому контексті І. Бех розглядає компетентність як досвідченість суб'єкта в певній життєвій сфері, тобто в першу чергу це досвід діяння як єдність пізнавального досвіду і досвіду перетворення, спрямований на ефективне вирішення суб'єктом певних життєвих проблем, а не лише обізнаність та інформативність. Провідним мотивом діяння є прагнення до самоствердження, а також переживання почуття гідності та широкі соціальні мотиви [1].

Однак, компетентнісний підхід здебільшого реалізується у вищій школі, що пов'язано з можливістю створення у професійно-пізнавальній діяльності

студентів відповідних ситуацій, де відбувався б синтез набутих навчальних знань і умінь та способів практичної діяльності, застосування компетентнісного підходу у профорієнтації є перспективним напрямком, що зорієнтований на потенційну здатність чи готовність особистості до певного виду (роду) діяльності в нестандартних умовах. З цього приводу зазначимо, що компетентнісний підхід є перспективним напрямком для професійної орієнтації. Адже метою і результатом професійного самовизначення у багатьох європейських країнах є формування компетентності старшокласника у виборі професії, сутність якої полягає у здатності випускника школи не лише прийняти самостійне, виважене й обґрунтоване рішення щодо майбутньої професії, а й реалізувати його у практичній діяльності [5].

Зазначене вище дозволяє зробити висновок, що на думку сучасних науковців у галузі професійної орієнтації, засоби професійної орієнтації набувають характеру сприятливих та стимулюють особистість до самопізнання, виховання потреби в самовдосконаленні, самовихованні професійно-важливих якостей із спрямуванням на оптимальне вирішення власних життєвих завдань.

За таких підходів професійна орієнтація постає як виховна система, зміст, засоби і форми якої спрямовані не лише на допомогу старшокласнику у професійному самовизначенні, а на підготовку до самостійної, продуктивної, конкурентоспроможної професійної діяльності, в основі якої лежить актуалізація головних механізмів саморозвитку особистості.

Однак, слід зазначити, що за останні роки система професійної орієнтації, як об'єкт і предмет дослідження знаходиться практично поза увагою фахівців. Здійснюються окремі спроби адаптації профорієнтаційних інструментів, запозичених з зарубіжних освітніх систем, пропонується введення в освітній процес “професійних консультантів”, тощо. Цього, на нашу думку не достатньо, зважаючи на те, що процес професійного самовизначення і професійного становлення потребує систематичного супроводу. Таким чином, важливо включати учня в обґрунтовану, систематичну, цілеспрямовану, ефективну профорієнтаційну самодіяльність, яка має враховувати вимоги до

сучасного фахівця (потрібно), індивідуальні особливості і можливості людини (можу) та сферу її інтересів (хочу). Така система має бути сучасною, цікавою, доступною і спрямованою на результат.

Таким чином актуалізується проблема створення профорієнтаційних виховних технологій, за допомогою яких можна озброїти учня знаннями, уміннями й навичками, що забезпечать виховання тих характеристик (в контексті особистісно орієнтованого та компетентнісного підходів), які допоможуть підростаючій особистості відповідати жорстким вимогам сьогодення та розвивати свій потенціал і бути активним і ефективним громадянином, патріотом своєї країни.

Отже, підсумуємо, сучасна Україна перебуває в надзвичайно складних умовах, пов'язаних з воєнним станом. Руйнація інфраструктури, демографічні втрати, міграція населення, всі ці чинники окремо, та у своїй сукупності призводять до стрімкого погіршення нашої економічної системи. Однак, вже зараз дуже важливо усвідомлювати як само буде розвиватися наша країна в пост воєнний час. Або ми будемо високотехнологічною країною з експортоорієнтованою, соціально відповідальною моделлю економіки, або країною яка буде роками відбудовуватись, залишаючись в стані кризи. Відповідно, суттєву роль у процесі відновлення країни займає система профорієнтації населення, яка є обов'язковим елементом ринку праці, оскільки забезпечує оптимальний розподіл і використання робочої сили у відповідності з можливостями працівника та потребою у представниках певних професій на ринку праці.

Список літератури.

1. Бех І. Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості: у 2 т. Київ-Чернівці: «Букрек». Т. 2. 2015. 640 с.
2. Вітковська О. В. Професійне самовизначення особистості і практичні аспекти професійної консультації: монографія. Київ : Наук. світ, 2001. 91 с.
3. Лозовецька В. Т. Концептуальні засади професійного саморозвитку сучасної особистості. Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України: зб. наук. праць. Київ: ПТО НАПН України, 2011. № 1. С.33–39.
4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. (2019). URL: <http://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
5. Професійна орієнтація: підручник [для студентів] / Єгорова Є. В. та ін.; за ред.

Очеретько Н. А., с. Павлівка
Синельниківського р-ну, Дніпропетровської обл.

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

***Анотація.** В умовах українських реалій, коли Україна ціною життя та зусиллями українських військових, добровольців, волонтерів, лікарів відстоює свободу і територіальну цілісність, пріоритетного значення набуває національно-патріотичне виховання молоді.*

***Ключові слова:** прерогатива дійсності, національно-патріотичне виховання, історія України, свідомі громадяни.*

***Abstract.** In the conditions of Ukrainian realities, when Ukraine defends freedom and territorial integrity at the cost of life and the efforts of Ukrainian military personnel, volunteers, volunteers, and doctors, national-patriotic education of youth acquires priority.*

***Keywords:** prerogative of reality, national-patriotic education, history of Ukraine, conscious citizens.*

За останні пів століття український народ бачив і пережив те, що не бачила та не переживала жодна нація у світі. На наших очах відбувається геноцид українського народу. Окупована Буча та Ірпінь, жорстокий Ізюм та голодний Маріуполь. Розбомблені культурні пам'ятки, що стояли тисячоліттями. Деокупована Харківщина демонструє 80% відсотків зруйнованих будівель. Та свобода, яку нав'язує Путін, полягає у незалежності знуцання та переслідування живих людей та їхніх переконань. Путінський режим страшить. Цей президент увійде в число кривавих терористів світу, як і Гітлер. На окупованих територіях люди жили без світла та води, інформаційно дезінформовані та під постійним тиском. У Балаклеї намагалися знищити всі українські книжки, виставивши в бібліотеках російську літературу, насамперед Пушкіна.

Отже, найважливішою прерогативою сьогочасної дійсності є національно-патріотичне виховання – це виховання свідомого громадянина, патріота, набуття молоддю соціального досвіду, високої культури міжнаціональних взаємин, формування в молоді потреби та вміння жити в громадському суспільстві, духовності та фізичної досконалості, моральної,